Diskurser om sprog og sprogvalg hos dansk/engelsk-sprogede familier i Danmark

Af ANNE LARSEN og MARIE MAEGAARD

I artiklen viser vi hvordan forældrene i syv dansk/engelsk-sprogede familier argumenterer for deres sprogvalg, og hvordan de herigennem fremstiller værdi og status af dansk og engelsk i Danmark. Vores undersøgelse viser at forældre i dansk/engelsk-sprogede familier på den ene side beskriver engelsk som et vigtigt sprog med en særlig status i Danmark og i verden, mens de på den anden side fremstiller engelsktalende som en gruppe der ligesom andre minoritetsgrupper oplever barrierer i forhold til integration i det danske samfund hvis ikke de kan dansk.

1 En anden type tosproget familie

Når der i den offentlige debat tales om tosprogede, bruges det ofte som et synonym for folk med ikkevestlig baggrund – og ofte med negative konnotationer (Maegaard 2011; Nørreby 2016). Tosprogede familier beskrives ofte som problematiske, og der er i debatten ofte fokus på hvordan det at være tosproget hæmmer børns muligheder for at lære 'ordentligt dansk'. Det er dog ikke alle sprog der betragtes som lige problematiske. Som det beskrives af Ag og Jørgensen (2013), er engelsk et prestigesprog i Danmark der ikke i samme grad som andre minoritetssprog betragtes som proble-matisk. Tosprogede familier er ikke ret godt belyst i dansk sprogforskning, og studier af familier med netop dansk/engelsk-sproglig baggrund findes, så vidt vi ved, slet ikke. Dette kan skyldes at de fleste studier af tosprogethed har taget udgangspunkt i en type udfordringer som umiddelbart kan virke irrelevante for netop disse familier. Det kan fx dreje sig om problemer med inklusion i det danske samfund, oplevelser af at blive positioneret som anderledes etc. Vores studie viser imidlertid at denne type udfordringer også opleves som

højst relevante for dansk/engelsk-sprogede familier. Samtidig er dansk/-engelsk-sprogede familier alligevel på andre måder positioneret helt anderledes i samfundet, og dette har også betydning for de diskurser vi finder i deres fortællinger om dagligdag og sprogvalg.

2 Projektet

Undersøgelsen er en del af et større projekt, GlobLinMed, et transeuropæisk projekt som handler om sprogvalg i tosprogede familier hvor forældrene har hvert deres førstesprog.[1] I det danske delprojekt har vi valgt at fokusere på familier hvor den ene forælder har dansk, den anden amerikansk eller britisk engelsk, som sit førstesprog. Vi har valgt denne type familier af flere grunde. For det første var den catalanske situation udgangspunktet for projektet, og fokus er i de catalanske forskeres tilgang forholdet mellem spansk og catalansk i blandede familier. I den catalanske forskning ses catalansk som et potentielt truet sprog fordi det nationale sprog er (castiliansk) spansk.. Selv om catalansk anerkendes som officielt sprog, er spansk på nationalt plan det altdominerende sprog i Spanien. Derfor var forskerne interesserede i at vide hvorvidt og hvordan catalansk gives videre til kommende generationer i Catalonien, og hvordan tosprogede familier med kombinationen mellem et stort og et mellemstort sprog i andre sprogsamfund forholder sig til sprogvalg.

Det catalanske og det danske sprogsamfund er ikke umiddelbart sammenlignelige, og dansk kan ikke betragtes som et sprog der er truet af engelsk. Men dansk/engelsk-sprogede familier er i denne kontekst interessante fordi (visse former for) engelsk har en helt anden status end alle andre sprog i Danmark – ud over dansk. Engelsk er allestedsnærværende i Danmark på mange måder (jf. nedenfor) og kan benyttes i en lang række sammenhænge hvor ellers kun dansk kan anvendes. Derfor bliver engelsk også af nogle (både i forskningen og den offentlige debat) beskrevet som et truende sprog

[1] Projektet GlobLinMed er finansieret af den spanske stat og ledes af professor Emili Boix, Universitat de Barcelona. Projektnavn og nummer: GlobLinMed, Globalisation and social and family plurilingualism in medium-sized linguistic communities, FFI 2012-35502. Medfinanisering fra DGCSS, Danmarks Grundforskningsfonds Center for Sociolingvistiske Sprogforandringsstudier, nu KUCSS, Københavns Universitet.

i Danmark (Davidsen-Nielsen 2009; Ahrendtsen 2014). Således citeres Jørn Lund eksempelvis i avisen Information for at sige at der er behov for at "gardere sig mod den stærke engelske indflydelse" som kan være med til at "underminere det danske sprog" (Information 2016). Præcis hvordan engelsk truer dansk er dog som oftest ikke klart, men handler i mange af beskrivelserne om at engelsk bruges mere og mere inden for bestemte domæner (fx uddannelsesinstitutioner og arbejdspladser), på bekostning af dansk (fx Davidsen-Nielsen 2009; Harder 2009; Kirchmeier-Andersen 2008; Haberland m.fl. 1991). Opfattelsen af engelsk som et truende sprog gælder altså i forhold til bestemte domæner. Familien er ikke et af dem, og dermed kan diskussionen synes uvæsentlig i vores sammenhæng, men deltagerne indgår i en del af sådanne domæner i deres dagligdag, og vi kommer til at se hvordan de netop inddrager sprogenes relevans i disse domæner i deres argumenter for sprogvalg i familien. Tosprogede familier med den sproglige kombination dansk/engelsk er endvidere særligt interessante da man kan forestille sig at den særstatus engelsk har i Danmark, betyder at det er helt anderledes at være en tosproget dansk/engelsk familie end det er at være fx en tosproget dansk/tyrkisk familie. Nedenfor vil vi komme nærmere ind på engelsks status i Danmark.

Vi lægger ud med en kort introduktion og beskrivelse af engelsk som globalt sprog og som højprestigesprog i Danmark. Derefter giver vi en kort oversigt over tidligere forskning om flersprogede familier, hvorefter vi gør rede for vores egen undersøgelse af strategier for, og diskurser omkring, sprogvalg i familierne.

3 Engelsk som symbolsk kapital i Danmark

Engelsk er på mange måder globaliseringens sprog (Mufwene 2010). På verdensplan anslås det at ca. 1 milliard mennesker behersker en variant af engelsk på et funktionelt niveau (Mufwene 2010: 42). Engelsk er altså rent kvantitativt (målt på antallet af talere) et væsentligt sprog i verden, og samtidig er det også i Danmark et særligt sprog.

I Danmark har engelsk en helt speciel position (Holmen & Jørgensen 20011: 9; Maegaard & Jørgensen 2015: 174). Skolebørn bliver undervist i

engelsk allerede fra 1. klasse, og engelsk bliver uden konkurrence anset for at være det markant vigtigste fremmedsprog for danskere at lære (Thøgersen 2007: 106). Samtidig kan kommunikation med myndigheder som regel udføres på engelsk, og de fleste danskere behersker engelsk på et relativt højt niveau. Eksempelvis viser en Eurobarometerrapport fra 2012 at 86 % af de danske respondenter rapporterer at have kommunikative evner på engelsk (Eurobarometer 2012; se også Preisler 1999; Haberland & Preisler 2015). På den anden side oplever engelsktalende også problemer netop i kommunikationen med myndigheder, hvilket flere af vores deltagere også giver udtryk for, og tilsvarende er det naturligvis heller ikke alle danskeres engelskkompetencer der er lige gode. På trods af dette er det dog klart at engelsk har en anden plads i det danske sproglandskab end alle andre fremmedsprog.

Inden for dansk sprogforskning har engelsk som minoritetssprog i familier ikke været emne for undersøgelser. Faktisk har de fleste undersøgelser af engelsk i Danmark slet ikke set på talere med engelsk som førstesprog, men tværtimod på hvordan og hvor meget dansktalende bruger engelsk, hvilke holdninger de har til brugen af engelsk i dansk (Andersen 2004; Monka & Kristiansen 2006; Thøgersen 2007), og ofte med fokus på særlige domæner som fx uddannelsessammenhænge hvor engelsk bruges relativt meget (Preisler 2011; Mortensen 2014; Haberland & Preisler 2015).

Disse studier viser at engelsk, modsat mange andre minoritetssprog, har høj prestige i mange kontekster i Danmark. Ifølge Preisler bliver det at tale ”engelsk som en indfødt” blandt danskere forbundet med dygtighed, succes, målbevidsthed, international horisont m.m., mens ”dårligt engelsk” signalerer ringere uddannelse, dårligere jobmuligheder, manglende motivation og lavere intelligens (Preisler 2011: 111–112). Med andre ord er engelsk ikke kun et sprog der er brugbart som kommunikationsmiddel i mange kontekster i Danmark, men også et sprog der anerkendes som symbolsk kapital (Bourdieu 1984). Flere studier af holdninger til engelsk viser dog også at engelsk ikke entydigt forbindes med noget positivt (Thøgersen 2007; Mortensen & Fabricius 2014; Lønsmann 2015). Thøgersen viser i sin undersøgelse af danskeres holdning til brug af engelsk hvordan engelsk på den ene side beskrives positivt og som et sprog det er praktisk at kunne (særligt i arbejds-

sammenhænge) (2007: 131), mens deltagerne også i nogle tilfælde forbinder det med en latterlig smarthed og beskriver det som irriterende når der bruges engelske ord i stedet for tilsvarende danske, eller når eksempelvis reklamer ikke oversættes (Thøgersen 2007: 44–50). Tilsvarende viser Mortensen og Fabricius at engelsk blandt internationale studerende forventes på et højt funktionelt niveau, samtidig med at de tilknyttede sociale betydninger kan variere: Det at tale 'native english' med eksempelvis britisk accent kan forbindes med høj status i nogle situationer, og samtidig opleves som uvenligt og usolidarisk (Mortensen & Fabricius 2014: 218–219).

Disse studier indikerer således at der er et komplekst hierarki mellem dansk og engelsk i Danmark, hvor engelsk ikke nødvendigvis anerkendes i alle kontekster og former selvom veludviklet engelskkompetence anses for at være praktisk og prestigefyldt.

4 Sprogvalg i tosprogede familier

Studier der handler om sproglig socialisering i flersprogede samfund, handler ofte om sprogskift i helt andre typer af samfund end det danske (fx Kulicks (1992) studie af Gapun, New Guinea, eller Garretts (2005) studie af den caribiske ø St. Lucia). Denne type studier er ikke egentlige familiestudier, men studier der viser hvordan sprogsamfundet som kollektiv betragtet, socialiserer individer ind i forskellige sproglige normer og praksisser. Dog findes der efterhånden enkelte studier af sprogvalg i tosprogede *familier*, også i europæiske samfund (se fx Obojska 2016a, 2016b om polske familier i Oslo; Hua og Wei 2016 om kinesiske familier i England; samt introduktion hos King & Lanza 2017).

I Danmark er der foretaget enkelte studier af sprogholdninger i flersprogede familier. Ag og Jørgensen (2013) undersøger forældres holdninger til egne børns sprog i familier med forskellig, især mellemøstlig, baggrund. Deres studie viser at forældrene på den ene side bruger *integrative* begrundelser for at deres børn skal lære minoritetssproget, såsom at de skal lære det for at bevare kontakten med deres kulturelle baggrund, på den anden side *instrumentelle* begrundelser for at deres børn skal lære dansk, såsom at det er nødvendigt for at kunne klare sig godt i skolen og på arbejdsmarkedet

(*ibid*: 533). (Opdelingen i *integrative* og *instrumentelle* begrundelser er inspireret af Gardner & Lamberts (1972) opdeling i motivationer for sprogtilegnelse.) Forældrene prioriterer således begge sprog, men de fleste ønsker at minoritetssproget tales hjemme da børnene ellers ikke vil lære det (*ibid*: 533).

Møller og Jørgensen (2009) får tilsvarende resultater i deres studie af kodeskift og sprogbeskrivelser i tre generationer af dansk-tyrkiske familier. De finder således at både den ældre generation (interviewet i slutningen af 1980'erne) og den yngre generation (interviewet i 2006–2007) giver integrative begrundelser for hvorfor deres børn bør tale og lære at tale tyrkisk såsom "det er vores sprog", mens de bruger instrumentelle begrundelser for at de skal lære dansk.

Det er kendetegnende for begge studier at de drejer sig om en anden type tosproget familie end den vi her beskæftiger os med. I de to nævnte undersøgelser (samt i de øvrige ovenfor nævnte) er familien tosproget på den måde at forældrene har det samme førstesprog (som ikke er dansk), mens dansk er deres andetsprog som de behersker fordi de bor i Danmark. I den familietype vi fokuserer på i denne artikel, har forældrene derimod hvert deres førstesprog, og for den ene forælder er det dansk. Dermed kommer sprogene potentielt til at få helt andre funktioner og værdier, og familiens sproglige praksisser er muligvis en del anderledes end andre studier viser.

Endelig findes der inden for området familiesprogpolitik (*family language policy*) en del studier internationalt som berører nogle af de samme temaer som vi kommer ind på i denne artikel. Disse studier fokuserer netop på sprogvalg i flersprogede familier (se fx King m.fl. 2008; Schwartz 2010). Inden for dette forskningsfelt kan familie-sprogpolitik defineres som "explicit and overt planning in relation to language use within the home among family members" (King m.fl. 2008: 907). Studierne har som regel fokus på sprogbevarelse, og især på hvad der kan fremme overleveringen af et sprog fra den ene generation til den næste. Der skrives om *language maintenance* og *language loss*, og det er tydeligt at de fleste studier er designet til at undersøge hvordan man undgår sprogtab. Der er fokus på hvilken strategi for-

ældrene benytter (fx *one parent one language*), og på hvordan familiens sprogpolitik fremmer eller hæmmer udviklingen af barnets flersprogethed.

Vores undersøgelse tager udgangspunkt i samme type af spørgsmål som dem der rejses i undersøgelser inden for dette forskningsfelt – nemlig hvorvidt minoritetssproget videregives til næste generation i familien, og hvilke begrundelser forældrene angiver for hvorfor de vælger den sprogpolitik de gør. Imidlertid anser vi ikke de beskrivelser af sprogvalg vi får gennem vores interview for at være dækkende for den reelle sproglige praksis i familierne, og vi anser forældrenes begrundelser for sprogvalg for at være koblet til større makrodiskurser om sprogvalg som cirkulerer i samfundet. Derfor analyserer vi ikke blot de strategier for og holdninger til sprogvalg som kommer til syne i forældrenes beskrivelser, men også – og måske i højere grad – de diskurser de trækker på i deres legitimering af de forskellige strategier og holdninger. Vores studie er altså ikke kun et studie af de eksplicit formulerede sprogvalg, men også en form for metaanalyse af netop disse formuleringer.

5 Data og metode

Som nævnt er undersøgelsen en del af en større europæisk undersøgelse af sprogvalg i tosprogede familier. For at undersøge sprogstrategier og -ideologier i flersprogede familier med dansk-engelsk baggrund besøgte vi syv familier, udførte interview med forældrene, og fik endvidere visse af familierne til at foretage selvoptagelser af hverdagsinteraktioner. I denne artikel har vi fokus på forældrenes selvrapporterede sprogvalg og de diskurser om sprogene dansk og engelsk der kommer til udtryk i deres metasproglige beretninger i interviewene. I alle delprojekter i GlobLinMed-projektet blev interviewene baseret på en interviewguide udarbejdet af forskergruppen i Barcelona. Også den danske udgave er baseret på den catalanske, men er tilpasset danske forhold og vores forskningsinteresser (se guiden i Bilag 2). Selv om vi har taget udgangspunkt i denne interviewguide, har vi i det danske delprojekt benyttet en løst struktureret uformel interviewstrategi hvor alle emner i interviewguiden er blevet berørt, men ikke nødvendigvis i den form og rækkefølge som interviewguiden lægger op til.

Interviewere var i alle tilfælde enten den ene eller den anden forfatter til denne artikel, i et enkelt tilfælde var vi begge interviewere, og i et enkelt var den ene forfatter interviewer sammen med en helt tredje sprogforsker.

Forældrene blev interviewet sammen som par. Dette har den ulempe at den ene part i nogle situationer kom til at dominere interviewet, men det har her også nogle fordele da deltagerne selv kunne styre samtalen og få hinanden til at argumentere for forskelligartede positioner. Det gav os mulighed for at se hvordan normer forhandles og diskuteres parret imellem idet de to parter ikke altid giver udtryk for de samme holdninger og opfattelser (hvilket vi viser eksempler på senere i artiklen). Interviewene blev alle foretaget i familiernes egne hjem og foregik på det eller de sprog deltagerne ønskede.

Fem af de syv deltagende forældrepar var dansk-engelske, to var dansk-amerikanske forældrepar. Parrene havde på interviewtidspunktet (2014) levet sammen i Danmark mellem 1 og 12 år og var bosat i byer af forskellig størrelse i hovedstadsområdet. Deltagerne var mellem 35 og 55 år og var bredt sammensat med hensyn til uddannelsesniveau fra grundskole- til forskeruddannet (se Tabel 1). Interviewene er udskrevet i programmet Transcriber efter LANCHART's konventioner (se http://dgcss.hum.ku.dk/aarsberetninger/rapporter/Transcribermanual_august_2010.pdf) og rettet til en læsevenlig udgave (se transskriptionsnøgle i bilag 1).

Vores analytiske tilgang er kritisk diskursanalyse i bred forstand. På linje med megen nyere sociolingvistisk forskning forstår vi *diskurs* i Foucaults forstand, dvs. både som den konkrete sprogbrug (de konkrete ytringer) *og* som systemer af ideer og praksis der strukturerer og konstruerer subjekter og den sociale verden (Foucault 1972). Som beskrevet hos Blommaert: "[discourse] comprises all forms of meaningful semiotic human activity seen in connection with social, cultural, and historical patterns and developments of use" (2005: 3). Dermed er vi altså interesserede i at undersøge både hvad deltagerne siger, og hvordan de siger det, men også hvordan deres ytringer hænger sammen med mere overordnede diskurser i samfundet, eller det man ville kalde *diskursformationer* inden for Foucaults teoretiske ramme (1972: 116).

Tabel 1. Oversigt over de deltagende familier

	Forælder med dansk som førstesprog	**Forælder med engelsk som førstesprog**	**Børn**
Familie 1 Lille provinsby	MALENE **Født:** 1979 i Danmark **H. uddannelse:** Mellemlang videregående uddannelse	DENIS **Født:** 1979 i England **H. uddannelse:** Grundskole **Tid i Danmark:** 12 år	Tobias: 6 år Anna: 4 år
Familie 2 Mindre provinsby	BENTE **Født:** 1966 i Danmark **H. uddannelse:** Ph.d.-grad	RICHARD **Født:** 1965 i USA **H. uddannelse:** Lang videregående uddannelse **Tid i Danmark:** 8 år	Carl: 8 år Lily: 5 år Rosa: 3 år
Familie 3 København	MIA **Født:** 1978 i Danmark **H. uddannelse:** Mellemlang videregående uddannelse	JENNY **Født:** 1965 i England **H. uddannelse:** Mellemlang videregående uddannelse **Tid i Danmark:** 3 år	Mathilde: 2 år
Familie 4 Mindre provinsby	BO **Født:** 1967 i Danmark **H. uddannelse:** Erhvervsuddannelse	MOLLY **Født:** 1966 i England **H. uddannelse:** Ungdomsuddannelse **Tid i Danmark:** 1 år	Maya: 10 år
Familie 5 København	AUGUST **Født:** 1977 i Danmark **H. uddannelse:** Lang videregående uddannelse	AGNES **Født:** 1977 i USA **H. uddannelse:** Lang videregående uddannelse **Tid i Danmark:** 9 år	William: 5 år Isabella: 1,5 år
Familie 6 Større provinsby	PETER **Født:** 1959 i Danmark **H. uddannelse:** Lang videregående uddannelse	SARAH **Født:** 1969 i England **H. uddannelse:** Lang videregående uddannelse **Tid i Danmark:** 6 år	Storm: 12 år Mathias: 8 år Josephine: 6 år
Familie 7 Lille provinsby	BIRTE i Danmark **Født:** 1972 **H. uddannelse:** Lang videregående uddannelse	JACOB **Født:** 1972 i England **H. uddannelse:** Mellemlang videregående uddannelse **Tid i Danmark:** 7 år	Kristian: 8 år Tobias: 5 år

Når vi analyserer interaktionerne, benytter vi metoder fra lingvistisk etnografi, hvor man både foretager detaljerede sekventielle analyser af samtaledata og samtidig indsætter disse i en bredere analyseramme, som altså ikke er begrænset til den enkelte samtale og hvor etnografisk viden også kan indgå (se fx Copland & Creese 2015; Copland, Shaw & Snell 2015; Rampton m.fl. 2004).

6 Fremstillinger af strategier for sprogvalg

I det følgende præsenterer vi kort forældrenes argumenter for sprogvalg, sådan som de beskriver dem for os. Vi fokuserer her på forældrenes fremstillinger uden at se deres ytringer i et bredere diskursanalytisk perspektiv, og gennemgangen er derfor overvejende deskriptiv. Det væsentlige i dette afsnit er de rapporterede sprogvalg som den beskrives af forældrene.

Helt overordnet beskriver alle forældreparrene det som vigtigt at børnene kan tale både dansk og engelsk på et højt niveau, og de nævner alle *one parent one language*-strategien (hvor den ene forælder taler engelsk med barnet/børnene, og den anden taler dansk) som en strategi de selv mener eller har fået at vide giver børnene bedst mulige sprogkompetencer. Dette betyder dog ikke at de alle rapporterer at have gennemført *one parent one language*-strategien – se Tabel 2, som viser forældrenes rapport om hvilke sprog de taler til børnene, hvilke sprog børnene taler til dem, og hvilke sprog børnene taler indbyrdes med hinanden (der henvises her til samtalesprog og ikke eksempelvis højtlæsning og sange, som alle forældrepar rapporterer at begge bruger fra begge sprog/kulturer).

Tre af forældreparrene fortæller at dansk er blevet det dominerende sprog i hjemmet og også bruges som det primære sprog mellem den forælder der har engelsk som førstesprog og børnene; fem familier fortæller at mindst et af deres børn primært taler dansk til begge forældre; og i alle de fem familier hvor der er mere end et barn, rapporterer forældrene at børnene primært taler dansk med hinanden (disse beskrivelser er i øvrigt i overensstemmelse med de få selvoptagelser vi har fra familierne).

Når forældrene begrunder deres sprogvalg, bruger de både det der kan kaldes integrative begrundelser og instrumentelle begrundelser. Integrative

Tabel 2: Rapporteret sprog i familien

Familie	Forældre til børn	Børn til forældre			Børn til hinanden
1	**Malene:** dansk **Denis:** engelsk	**Anna** Til mor: dansk Til far: dansk	**Tobias** Til mor: dansk Til far: blandet		Dansk
2	**Bente:** dansk **Richard:** primært dansk (lidt engelsk med Carl)	**Carl** Til mor: dansk Til far: primært dansk, lidt engelsk	**Lily** Til mor: dansk Til far: dansk	**Rosa** Til mor: dansk Til far: dansk	Dansk
3	**Mia:** dansk **Jenny:** blandet dansk og engelsk	**Mathilde** Til mor Mia: dansk Til mor Jenny: primært dansk, lidt engelsk			-
4	**Molly:** engelsk **Bo:** dansk	**Maya** Til mor: engelsk Til far: dansk			-
5	**Agnes:** primært dansk til William, primært engelsk til Isabella **August:** primært dansk	**William** Til mor: dansk Til far: dansk	**Isabella** Til mor: primært engelsk Til far: oplyses ikke		Primært dansk
6	**Sarah:** engelsk **Peter:** dansk	**Storm** Til mor: engelsk Til far: dansk	**Mathias** Til mor: engelsk Til far: dansk	**Josephine** Til mor: engelsk Til far: dansk	Primært dansk
7	**Birte:** primært dansk lidt engelsk **Jacob:** engelsk	**Kristian** Til Birte: dansk Til Jacob: primært engelsk	**Tobias** Til mor: dansk Til far: primært dansk lidt engelsk		Primært dansk lidt engelsk

begrundelser er her argumenter som fx at sprogene er en del af børnenes kulturelle baggrund og identitet. Instrumentelle begrundelse dækker her for det første over argumenter som ”du kan ikke snakke med kammerater hvis ikke du kan dansk” dvs. praktiske begrundelser omhandlende at man skal kunne kommunikere med omverdenen. For det andet dækker det argumenter fokuseret på hvordan man bliver opfattet hvis ikke man kan et af sprogene. Altså begrundelser relateret til hvilken værdi og status sprogene har.

I seks af familierne fremføres integrative argumenter om at det er vigtigt for børnene at kunne dansk fordi dansk er deres modersmål og dermed har en kulturel værdi for dem. Kun August og Agnes nævner ikke direkte det kulturelle som en begrundelse for at lære børnene dansk. Dansk beskrives samtidig af de fleste (seks familier) som nødvendigt for at kunne begå sig i det danske samfund; kun Bo og Molly nævner ikke direkte at dansk er vigtigt for at barnet kan klare sig. Tilsvarende fremsættes også integrative argumenter om engelsk, men kun fra fire af familierne (familie 1, 5, 6 og 7), og kun tre familier nævner at det er vigtigt for børnene at kunne engelsk for at tale med deres engelsktalende familie (familie 1, 6 og 7). Interessant nok er den altoverskyggende begrundelse for at tale engelsk med børnene at engelsk er et vigtigt sprog at være god til for at kunne klare sig godt i Danmark (”in Denmark English is definitely really important”). Alle forældrene fremhæver at engelsk er vigtigt at kunne i Danmark, og familie 1, 3, 4, 5 og 7 bruger direkte dette som argument for at de synes der bør tales engelsk hjemme. Dette adskiller sig fra de resultater Møller og Jørgensen (2009) og Ag og Jørgensen (2013) finder i undersøgelser af flersprogede familier med tyrkisk og mellemøstlig baggrund, hvor forældrene brugte integrative begrundelser for at deres børn skal lære minoritetssproget og primært instrumentelle for at de skal lære majoritetssproget. Dette kan på den ene side hænge sammen med at deltagerne i vores undersøgelse består af par hvor den ene part har dansk som førstesprog, hvilket kan tænkes at have en betydning for hvor meget kulturelle aspekter fylder i dagligdagen. Samtidig kan det også hænge sammen med den internationale udbredelse af engelsk og den særlige position engelsk har som ”det vigtigste fremmedsprog” i Danmark. Halvdelen af forældreparrene (familie 1, 5, 6 og 7) beskriver også

direkte engelsk som et vigtigt sprog for børnene i kraft af dets internationale udbredelse. Eksempelvis fremhæver flere at det ikke er forventeligt at deres børn vil blive i Danmark resten af deres liv, og at de gerne vil give dem de bedste muligheder for at rejse, for at uddanne sig i udlandet, eller for at få internationale karrierer. I denne forbindelse fremhæves det ofte at engelsk er et sprog der kan anvendes til at kommunikere og opnå høj status i større dele af verden end tilfældet er for dansk.

Der er imidlertid ikke altid helt enighed om den optimale sprogstrategi forældrene imellem. De forældre der har dansk som førstesprog, lægger i flere interview mere vægt på at det er vigtigt at engelsk trænes hjemme end deres partnere, der ikke altid er enige i at de behøver *one parent one language*-tilgangen. Dette ses i det nedenstående eksempel hvor den danske mor Malene siger at det er ærgerligt at hendes mand ikke taler mere engelsk til børnene, mens hendes britiske mand forsvarer sit valg med at det ikke er et problem fordi børnene alligevel vil lære det i skolen.

Eksempel (1)[2]

Mal: if you forced them or maybe they would (.) speak more English
XAL: mm
Den: {I: just don't} [want to] push them (.) I mean
Mal: [so maybe]
(.) no (.)
Den: I know it will come (.) so I: I'm not [worried]
Mal: [yeah]
Den: at all (.) really I mean it's uh school is going to take over as well so (.) put the problem on [them]
XAL: [ha]
Den: ha (.) so: (.) I'm not worried at all

I de familier hvor dansk er blevet det dominerende sprog i hjemmet, forklarer forældrene ofte (særligt de forældre der ligesom Dennis har engelsk som førstesprog) at det ikke er et problem fordi engelsk har en særstatus i Danmark der medfører at børnene vil lære engelsk i skolen og gennem populærkulturen. Samtidig beskriver de også at det er nødvendigt for såvel børnene som den engelsksprogede forælder at kunne dansk, fordi

[2] I alle uddrag er den forælder der har engelsk som førstesprog, markeret med fed.

de bor i Danmark, og fordi de som andre tosprogede vil blive ekskluderet fra forskellige fællesskaber hvis ikke de er i stand til at tale dansk på et højt niveau. Dette bruges også ofte af de forældre der har engelsk som førstesprog, til at forklare hvorfor de ikke har talt mere engelsk til deres børn, selv om de mener at det bedste for børnene ville være at have hørt mere engelsk hjemme. Et eksempel på dette ses i nedenstående hvor amerikanske Richard beskriver at han har fået at vide at han burde tale engelsk til sin søn, men at hans eget behov for at træne dansk har været så stort at han har valgt at træne dansk hjemme:

Eksempel (2)
Ric: for example some people said (0.4) well you should speak (0.9) completely English to him and you should speak Danish and that way you don't speak bad Danish to him and (0.4) [you know what I mean] so then
Ben: [mm yeah]
Ric: [he gets] both (0.8)
Ben: [yeah]
Ric: and uh (0.7) I needed to practice too much (0.4) and my level was so low that I {c-} I couldn't [use it] anywhere uh but I could use it with [him]
Ben: [mm]
XAL: [mm]

Når forældrene fortæller om sprogvalg i familien, er dette altså baseret på hensyn til både børnenes og forældrenes sprogtilegnelse, og der er helt overordnet forskel på hvordan værdien af de to sprog omtales. Mens dansk af de fleste beskrives som vigtigt pga. af det kulturelle tilhørsforhold og integrationen af såvel børn som forældre i det danske samfund, så fremstilles engelsk primært som vigtigt af instrumentelle årsager, dvs. med henvisning til sprogets internationale udbredelse og ikke mindst dets position og status i det danske sprogsamfund. Samtidig er det tydeligt at integrationen i det danske samfund – i disse fremstillinger – går gennem danskkompetencer som nødvendigt redskab for social interaktion. Der synes således at blive lagt særlig stor vægt på sprogenes instrumentelle værdi, og forældrenes sprogvalg ser ud til at være særligt afhængigt af hensyn til at børn og voksne skal kunne klare sig godt i Danmark og i mindre grad at de skal kunne snakke

med deres engelsksprogede familie eller klare sig godt i hhv. USA eller England. Det er dog her værd at bemærke at de beskrivelser forældrene giver, ikke nødvendigvis er udtryk for deres personlige motivationer for sprogvalg. Eksempelvis kan vi ikke konkludere at de finder det vigtigere at børnene kan klare sig i uddannelsessystemet end at de kan tale med deres bedsteforældre. Deres argumenter kan snarere ses som en afspejling af hvilke diskurser der hersker om sprogenes værdi, og som de i denne kontekst finder det legitimt at trække på i argumentationen for deres sprogvalg. I det følgende vil vi se nærmere på hvilke diskurser om sprogenes kommunikative og statusrelaterede værdi der kommer til udtryk i forældrenes beskrivelser af deres sproglige hverdag.

7 Diskurser om sprog og sprogvalg

I det foregående gennemgik vi forældrenes beskrivelser af deres sprogvalg. I det følgende vil vi lægge større vægt på diskurser om de to sprog, dansk og engelsk, som de kommer til udtryk gennem forældrenes fortællinger om brug og værdi af sprogene.

DANSK

7.1 Dansk giver adgang til Danmark

Alle forældrene påpeger at hvis man bor i Danmark, så er det for børn nødvendigt at kunne dansk. Dette ses eksempelvis i det følgende hvor Peter og Sarah svarer på om man som engelsktalende kan klare sig i Danmark uden at kunne dansk.

Eksempel (3)

```
XAL:  men tænker I man kan (.) kan man klare sig (.) uden
      at kunne dansk (.) {når man} kan engelsk i Danmark
      (0.6) uden {at det er et} problem
Sar:  ja nogenlunde (0.3) kunne man tror jeg (0.5)
Pet:  som voksen kan man [nok]
Sar:                     [ja ]
XAL:  [ja ]
Pet:  [men] øh hvis øh ens børn ikke får lært alle nuancer
      af dansk og sådan noget så (0.7) kan de jo ikke klare
      sig i de (0.4) mindre år (.)
XAL:  mm
```

Sar: [nej]
Pet: [og] og de:t synes jeg er en fejl og (.) der kan man godt som forældre hjælpe til (0.7) med at ens børn får (0.9) {får lært} det (.) [til]
Sar: [ja] (0.4)
Pet: altså det gør det nemmere i (.) børnehave og skole (0.4) at man kan (0.7) tale dansk ikke (.)
Sar: ja
Pet: omgås med kammerater og så videre

Her spørger intervieweren til om et generelt "man" kan klare sig med engelsk i Danmark, men Peter foretager med det samme en opdeling i "voksne" og "børn". Han får altså konstrueret voksnes og børns sproglige behov som forskellige. Yngre børn kan ikke klare sig hvis de ikke mestrer *"alle nuancer af dansk"*. Dette synes at henvise til at det ikke er nok at kunne lidt dansk, men at man skal kunne dansk på et meget højt niveau som barn i Danmark for at kommunikere med omverdenen. Han påpeger videre at det at kunne dansk på et højt niveau gør det nemmere i skole og børnehave, hvilket her både kan pege på det faglige og det sociale. Dette ser vi hos flere forældre der beskriver at børn skal kunne dansk for ikke at komme bagud fagligt og for at kunne kommunikere med deres kammerater og ikke blive socialt isolerede. Det er her værd at bemærke at alle børnene i undersøgelsen går i danske institutioner: vuggestue, børnehave, skole. (Situationen er muligvis en anden for familier der har deres børn i internationale institutioner.) Det at børnene er i danske institutioner hvor de kan lære dansk fra kammerater, lærere og pædagoger, bruges interessant nok ikke som argument for at man ikke behøver at tale meget dansk hjemme, sådan som vi så ovenfor at der blev argumenteret for at der ikke behøves engelsktræning hjemme, fordi børnene lærer det i skolen (eks. 1). I dette uddrag påpeger Peter derimod at forældre bør "hjælpe til" med at børnene får de bedst mulige danskkompetencer så de kan klare sig bedre i institutionerne. Dette ses gennemgående i interviewene, hvor kun en enkelt deltager, Sarah (Peters kone), påpeger at dansk kan nedprioriteres hjemme fordi det læres i institutionerne.

Som i dette eksempel fremhæver forældrene generelt at voksne har lettere ved at klare sig med engelsk i Danmark. Både denne familie og andre fremhæver dog at det ikke er rart ikke at kunne dansk, og at man også som

engelsktalende voksen kan opleve at blive ekskluderet og set ned på. Således beskriver flere af deltagerne at selvom man som voksen engelsktalende kan få et arbejde, og kommunikere med myndigheder og de fleste menige danskere, så er det alligevel vigtigt at opnå et højt niveau af dansk idet der er kontekster hvor dansk betragtes som det mest legitime sprog. For at blive inkluderet og respekteret dér, er man derfor er nødt til at kunne dansk på et højt niveau.

Her bevæger vi os over i en anden type af forklaringer som handler om noget der er langt mere komplekst end om hvorvidt man er i stand til at kommunikere. Eksempelvis siger amerikanske Agnes: *"hvis du taler dansk så er det et fantastisk land"*, hvilket hun uddyber i uddrag (4)

Eksempel (4)

XMA: men nu sagde du det dér med hvis man kunne dansk så var det et godt sted at bo i (0.5) Danmark eller så kunne xxx var det var det rart at bo i Danmark men hvad hvis man ikke altså er det vigtigt a:t
Agn: ja (.)
XMA: at tale dansk (.)
Agn: [du skal ikke bo her] hvis ikke du kan dansk
Aug: [alle dem]
Agn: det har [faktisk [været ekstrem underligt]
XMA: [ja xxx [tænkte på ja]
Aug: [sådan meget meget]sjældent at et selskab s:lår [over i engelsk]
Agn: [men det er fordi du kan]
XMA: ja
Agn: du du er til et vist grænse men det jeg tror det ville være i enhver land (.) altså og det har måske noget med ens eget øh (0.8) så du kan ikke komme ind til et selskab (0.3) som foregår på dansk (0.6) og og bede om tyve mennesker og og o:g t- tale engelsk (.) [fordi du]
Aug: [nej]
Agn: ikke kan dansk (.) og det er jo det jeg mener altså det (.) og det ved jeg ikke om man kan gøre det nogen steder altså der jeg har ikke prøvet andre steder så jeg kan ikke rigtig sige om det kan man i Spanien eller det kan man i: (0.5) wherever (.) [men det]
XMA: [mm]
Agn: men det kan man bare ikke

Agnes og August samkonstruerer her fortællingen om hvordan man ikke kan forvente at middagsselskaber eksempelvis foregår på engelsk blot fordi der er en tilstedeværende der ikke taler dansk. Dette gør de gennem en høj grad af overlap og færdiggørelse af hinandens sætninger. Det fremstår således som en fælles fortælling som det formentlig ikke er første gang de fortæller. I Agnes' fremstilling handler det om at man må respektere at de dansktalende ikke nødvendigvis er villige til at slå over i engelsk (man kan ikke bede tyve mennesker om at tale engelsk), på trods af deres relativt gode engelskkompetencer. Hun og August kommer mere ind på dette i uddrag (5).

Eksempel (5)

Agn: altså det er ikke et land hvor dit øh hvor hvor (1.0) hvor man føler sig særlig velkommen hvis ikke man kan altså (.) altså (.)
Aug: nej (0.4) til trods for at alle kan engelsk (0.3) så er det [i hvert fald]
Agn: [ja til] trods for at alle kan engelsk

Her er det August der introducerer formuleringen *"til trods for at alle kan engelsk"*, som gentages ordret af Agnes. De fremstiller altså sammen danskere som nogen der godt *kan*, men ikke altid *vil* tale engelsk med dem der ikke behersker dansk, og Agnes understreger her at man ikke bliver inkluderet eller ikke *"føler sig særlig velkommen"* i Danmark hvis man ikke taler dansk.

Agnes forklarer videre at hun har oplevet mange andre situationer hvor der ikke bliver taget hensyn til folk der ikke kan tale dansk. Dette bliver ikke kun fremhævet som et problem fordi folk glemmer at tale engelsk til de engelsktalende, eller fordi engelsktalende har svært ved at følge med når folk taler dansk med hinanden, men som et problem fordi der ikke altid er respekt for dem der ikke taler dansk.

Følgende uddrag følger lige efter en passage hvor Agnes har fortalt at hun havde besluttet sig for at hun ville tale engelsk med sin søn, men at hun endte med at tale dansk hele tiden. Årsagen til dette forklarer hun i (6).

Eksempel (6)
Agn: ej for mig var det helt klart det var stolthed (0.5) jeg [va:r]
XMA: [ja]
Agn: altså jeg vil ikke jeg vil ikke have at der var nogle nede i børnehaven eller nogen steder der troede jeg ikke kunne (.)
XMA: nej (.)
Agn: jeg har så det så meget omkring mig folk der ikke kunne
XMA: ja (.)
Agn: o:g hørt det danskere bagtale dem

Agnes beskriver her at hun ikke ville have at folk i børnehaven skulle tro at hun ikke kunne tale dansk hvis de hørte hende tale engelsk til sin søn. Dette indikerer at det kan opleves som skamfuldt ikke at kunne dansk i sociale sammenhænge omkring børnene. Endvidere kan hendes påpegning af at man bliver bagtalt hvis man ikke taler dansk, tolkes som et udtryk for at man, uanset hvilket sprog man taler, mister status i lokalsamfundet hvis man ikke kan dansk. Det fremhæves ofte af deltagerne at det er pinligt eller skamfuldt ikke at tale dansk, og at der i mange sammenhænge er behov for at optræne et "højt niveau" af dansk hvis man vil opnå samme status som danskere.

Dette ses ikke kun i eksempler der omhandler det sociale liv og interaktion relateret til børnenes institutioner som i ovenstående eksempel. Deltagerne beskriver også at det i mere formelle kontekster kan være nødvendigt at kunne dansk på et højt niveau for at blive respekteret. Eksempelvis beskriver Sarah i (7) hvordan det kan være svært og ubehageligt ikke at tale dansk lige godt som en indfødt dansker i kontakten med offentlige institutioner.

Eksempel (7)
Sar: hvis jeg ska:l øh returnere et vare (0.7)
XAL: mm (.)
Sar: som er noget forkert øh eller passer ikke (0.8) jeg foretrækker at spørge min mand at gøre det (0.3)
XAL: ja (0.4)
Sar: fordi (1.6) jeg synes at han får en bedre {reaktion} (0.3)
[kan man] sige (0.5) og det er ikke jeg er ikke alene

```
XAL: [ja     ]
Sar: jeg snakker meget med mine øh andre: veninder fra
     sprogskolen (.) og det var meget tilfældig vi kom til
     at snakke om det men de (0.2) alle sammen sagde det
     samme (.) hvis de har en dansk øh [partner] (0.7)
XAL:                                   [ja     ]
Sar: i den situation (.) især når man ska:l (0.5) komme i
     konflikt eller spør[ge] noget (0.5) af en som ha:r
XAL:                     [ja]
Sar: autoritet eller myndighed eller [eller] (0.3) politi
XAL:                                 [mm   ]
```

Sarah fortæller at hun og hendes veninder fra sprogskolen føler at de får en dårligere behandling end deres partnere der har dansk som førstesprog, og at de finder det svært at klage eller at tale med autoriteter. Det er ud fra beskrivelsen uklart om problemerne er knyttet til manglende sproglige kompetencer eller til det at have accent. Som det fremgår af eksemplet, taler hun godt dansk, og hun er blandt de deltagere der i løbet af interviewet ikke har behov for at inddrage engelsk for at forklare sig. Vi tolker derfor hendes udsagn som et udtryk for at hun oplever at hun bliver behandlet anderledes fordi man kan høre at hun ikke har dansk som førstesprog, selv om hun er fuldt funktionel på dansk. Sarahs beskrivelse af at hun foretrækker at få sin mand til at klare potentielle konfliktsituationer med personer der *"har autoritet eller myndighed"*, indikerer videre at der er et ulige forhold hvor det at tale "dansk som indfødt" associeres med magt, og at det derfor kan være svært at blive betragtet som ligeværdig og at hævde sig selv som en autoritet hvis ikke man taler dansk som en indfødt dansker. Tidligere undersøgelser af danskeres sprogholdninger har tilsvarende vist at danskere generelt har negative holdninger til folk der taler med accent (Hyttel-Sørensen 2011; Ritzau m.fl. 2009). De opfattes fx som mindre intelligente, mindre ambitiøse, mere kedelige og lavere uddannet end andre talere.

Deltagerne beskriver altså at det at være ikke-dansktalende har lav status i visse kontekster. På denne måde synes de engelsktalende forældre at fremstille sig selv som en minoritetsgruppe i Danmark der, ligesom andre grupper der ikke har dansk som førstesprog, støder på en række problemer med dette i hverdagen.

ENGELSK

Selv om deltagerne altså fremstiller sig selv som en minoritetsgruppe og beskriver at engelsktalende der ikke kan dansk, bliver ekskluderet fra lokale fællesskaber, fremhæver flere også direkte at det at være engelsksproget i Danmark er anderledes end at have andre sprog som førstesprog. Eksempelvis siger britiske Jenny: *"I can just go off anywhere and it is fine. It is not stressful or as it might be you know when – if it was a language that is not so universal".* Som vi også viste i Eksempel (3), beskriver deltagerne at engelsk er et sprog som man som voksen kan klare sig med i mange situationer, og i alle interviewene beskrives det direkte at det som engelsktalende er muligt at have et job uden at kunne dansk, og at dette gør det lettere for de engelsksprogede end for andre tilflyttere. Samtidig fremhæver de også alle sammen at engelsk er et vigtigt sprog at kunne i Danmark, og taler i nogle sammenhænge ind i diskurser om at engelsk er et sprog der associeres med høj social status i Danmark. I det følgende viser vi først hvordan engelsk beskrives som et vigtigt sprog at kunne, og derefter hvordan engelsk tilskrives status.

7.2 Engelsk er vigtigt i Danmark og i verden

Blandt deltagerne fremhæves det ofte direkte at selv hvis deres børn bliver i Danmark, er engelsk vigtigt for dem at mestre på et højt niveau. Det gælder både for deres karrierer og for deres nuværende og fremtidige position i skolesystemet. Et eksempel på hvordan dette inddrages i argumenterne, ses i Eksempel (8):

Eksempel (8)

```
Bo:   it's a good thing in the long run because [she will]
Mol:                                           [yeah    ]
Bo:   (0.5) uh she will ha- she will take that with her in-
      to higher education (0.3) at [some sta]ge yeah
Mol:                               [yeah    ]
      (0.4) becau[se of the]
Bo:              [uh       ] that she is she is uh (.) she
      will get (0.7) she uh will get good grades in: in
      English (.) uh you know
```

Bo argumenterer her for at det er en god ting at hans datter taler engelsk med sin mor fordi det er et sprog hun kan bruge i uddannelsessystemet. Endvidere påpeger han at det vil give hende gode karakterer i faget engelsk og understreger på denne måde at det at kunne engelsk på et højt niveau er noget der kan omsættes til en værdi i uddannelsessystemet. Det er af konteksten ikke klart hvilke uddannelsesinstitutioner der refereres til med *"higher education"*. Dette kan både ses som en reference til videregående uddannelser hvor der er høje krav til engelskkundskaber, og til gymnasiet, hvor engelsk er et obligatorisk fag. Det væsentlige er her at engelsk ikke kun fremhæves som et sprog der har nytteværdi uden for Danmark, men også specifikt i de danske institutioner, og at det således fremhæves som vigtigt at kunne engelsk for at klare sig godt i Danmark. I interviewet angiver faren Bo det at hans datter kan bruge engelsk i danske uddannelsesinstitutioner som den primære begrundelse for at det er vigtigt at hans datter lærer engelsk hjemme. Den status engelsk har i uddannelsessystemet, fremstår dermed som meget vigtig.

Engelsk fremstilles også som vigtigt for børnenes sociale liv og fritidsliv. Forud for ekstraktet i Eksempel (9) har Jacob netop fortalt at han mener at det er en kæmpe fordel for Danmark at alle børn undervises i engelsk fra en tidlig alder, og i ekstraktet forklarer han og hans kone Birte hvorfor de mener engelsk bliver lige så vigtigt for børnene at kunne som dansk:

Eksempel (9)

Jac: there are so [many children that have this]
Bir: [yeah I think you're going to]
be excluded if you cannot do it
Jac: [yeah]
XAL: [mm] (0.3)
Jac: [and they communicate] online in [English]
Bir: [and it's] [yeah]
Jac: [and they] {sh-}
Bir: [yeah] (0.4)
Jac: you know [there is a different]
Bir: [if you're if you are not] (.)
if you're not good at it you're going to be excluded
(0.4)
XAL: mm (0.3)
Bir: uh unless you live in some (0.6) even (1.0) yeah no
(.) actually do- I think (1.6)

XAL: so is English at some point more important than Danish (1.2)
Bir: well (.) I sometimes think it is
XAL: yeah (0.7)
Bir: yeah (0.7) I sometimes think it is

Birte og Jacob fremstiller børnenes verden som umulig at klare sig i hvis ikke man kan engelsk. På grund af børns aktiviteter online, og fordi de foregår på engelsk, fremhæver Birte flere gange i uddraget at *"you're going to be excluded"* hvis ikke man mestrer engelsk. Birte svarer endda at hun mener at engelsk i visse sammenhænge kan blive vigtigere for børnene end dansk. Hverken dette par eller andre omtaler generelt engelsk som vigtigere end dansk, men Birte og Jacob er ikke de eneste der fremhæver at engelsk i nogle kontekster kan blive vigtigere end dansk. Online-aktiviteter på engelsk fremhæves her som en del af børn og unges hverdag i en globaliseret verden.

Herefter fortsætter Jacob med at fremhæve at engelsk er vigtigt inden for business og dermed for folks karrierer:

Eksempel (10)
Jac: in terms of business (.) I I totally [totally]
XAL: [yeah]
Jac: believe that (0.4) that the most successful Danish businessmen I have met have uh (.) are bilingual(0.3)
XAL: mm (.)
Jac: and that they have this high functioning kind of (0.7) ability to just (.) [uh deal]
XAL: [mm]
Jac: with their Danish clients (.) and deal with international clients and deal with (.) uh international business (0.6) I think it is a massive (.) massive benefit (0.7) for (.) uh the the business environment in general (0.4) to (.) to be able to just sw- switch
(…)
Jac: I just think it's vital [nowadays]
Bir: [it's it's] part of globalization (.)
XAL: [mm]
Jac: [mm] (.)
Bir: and and English is just (.) the language of globaliza[tion]
XAL: [mm] (0.8)
Bir: I think that's the (2.2) the short answer to it

Jacob beskriver i (10) at de mest succesfulde forretningsfolk han kender er tosprogede, og at det er en stor fordel for forretningsmiljøet hvis man er i stand til at skifte mellem sprogene. Da der i denne kontekst ikke på noget tidspunkt tales om andre sprog end dansk og engelsk, er *"bilingual"* formentlig en reference til at kunne dansk og engelsk på et højt niveau. Det er dog også muligt at dette refererer til at kunne andre sprog. Det fremgår i hvert fald klart at det at være kompetent på flere sprog associeres med succes i forretningslivet. Birte fremhæver at det er en del af globaliseringen og siger at engelsk er *"the language of globalization"*, hvor hun lægger særligt tryk på *"the"*. Dette understreger altså en opfattelse af engelsk som særligt vigtigt, og dermed konstrueres engelsk som et sprog som har en særstatus i forhold til alle andre sprog i verden.

I uddrag (9) og (10) er der således flere diskurser om det engelske sprogs værdi for børnene på spil: Engelsk har social værdi for de unge, det har en økonomisk værdi, fordi det er forbundet med succes i forretningslivet at kunne flere sprog, og det er globaliseringens sprog og dermed et sprog der giver adgang til verden.

7.3 Engelsk som magtsprog

I det ovenstående har vi set hvordan engelsk fremhæves som et vigtigt sprog i såvel verden som lokalt i Danmark. I disse beskrivelser ses det hvordan engelskkundskaber beskrives som noget der kan give fordele på arbejdsmarkedet, socialt og i uddannelsessystemet, og som dermed kan omsættes til høje positioner i disse felter. Dette indikerer at engelsk ifølge deltagerne både i Danmark og i verden kan omsættes til symbolsk kapital og er anerkendt som et prestigesprog. Det bliver også påpeget direkte at britisk og amerikansk engelsk er associeret med elite, høj status og i nogle sammenhænge afføder (eller bør afføde) respekt.

Diskursen om at engelsk er et højstatussprog kommer særligt tydeligt til udtryk i (11). Her har deltageren Bo fortalt at hans engelske kæreste Molly bliver dårligt behandlet når hun prøver at tale engelsk til folk. Molly er født og opvokset i England, men behandles i Bos fremstilling dårligt fordi hun er

mørkere i huden (af britisk/jamaicansk oprindelse) og derfor ikke genkendes som englænder, men forveksles med flygtninge fra det lokale asylcenter:

Eksempel (11)

Bo: I know it sounds a bit harsh but she's not from some mud hut in in in some African (0.5) uh (.) uh (.) country somewhere she's actually (0.4) an English lady (0.5) uh speaking the Queen Moth- (.) Mother's English (.) better than: uh a lot of you guys here (0.4) so have some respect but I mean (0.5) some people (0.3) do not want to help her beca- because: when she c- she comes with a uh like (0.5) oh do uh (.) can (.) sorry (.) can you I uh (.) do you speak English do you excuse me do you speak English and they say no (0.4) and walk off or whatever [they do or]

Mol: [ha]

Her opstiller Bo to kategorier af indvandrere der står i modsætning til hinanden: 'afrikanere fra lerhytter' og 'englændere der taler dronningemoderens engelsk'. Videre beskriver han det at være "*an English lady"* som noget der burde afføde respekt, men at Molly fejlkategoriseres og derfor behandles dårligt. Bo fremhæver flere gange i interviewet at hans kæreste taler "*the Queen mother's English",* hvilket kan ses som et led i en kamp om at definere hvad der bør give social status i lokalområdet. Bo fremstiller Molly som en person der naturligt burde opnå respekt fordi hun taler engelsk *"better than a lot of you guys here"*. Hun fremstilles som *ægte* englænder, og Bo knytter gennem beskrivelsen af hendes sprog med den faste vending *"the Queen Mother's English"* direkte an til det britiske monarki og dermed til britisk (høj)kultur. Vendingen 'the Queen Mother's English' trækker på en diskurs om at (britisk) engelsk er et 'fint' sprog, og Bo bruger dette til at argumentere for at hans kæreste bør behandles med respekt. At han på denne måde fremhæver engelsk som et højstatussprog, kan være afledt af at familien agerer på et felt hvor majoriteten netop ikke anerkender Molly og hendes engelsk fordi hun bærer kropstegn der gør hende 'anderledes'. Det er endvidere interessant at Bo ikke problematiserer selve logikken i at bedømme en person fra flygtningelejren negativt, men udelukkende problematiserer at Molly fejlagtigt kategoriseres som afrikansk flygtning. Han fremstiller

altså her et statusforhold hvor der er forskel på afrikanere og englændere, og hvor englændere rangerer klart højere end afrikanere. Det er imidlertid ikke kun statsborgerskab eller kulturel baggrund der her er tale om, men i høj grad også selve de sproglige kompetencer. Selve det at tale britisk engelsk er i Bos fremstilling forbundet med status. Tilsvarende omtaler han senere i interviewet danskere som ikke behersker engelsk, som både *"thick"*, *"uneducated"* og *"ignorant"*. Manglende engelskkundskaber forbindes altså her med at være uintelligent og uuddannet.

Bo er den eneste der så direkte fremhæver at danskere der ikke kan engelsk, må anses for at være uvidende, men flere af de forældre der har engelsk som førstesprog, rapporterer at de oplever at danskere ikke tør tale engelsk med dem fordi de mener at deres engelske er for dårligt. Dette peger på en magtrelation hvor det at kunne engelsk forbindes med noget prestigefyldt, og det ikke at kunne engelsk 'godt nok' er skamfuldt. Flere påpeger også at det ikke altid er uproblematisk for de engelsktalende der genkendes som amerikanere eller englændere, at engelsk associeres med prestige. På linje med tidligere undersøgelser (Thøgersen 2007; Mortensen og Fabricius 2014) forklarer deltagerne i vores undersøgelse at den særstatus engelsk har, medfører at engelsk også kan associeres med at være elitært og snobbet. Sådanne associationer fremhæves også direkte af to af deltagerne som begrundelse for at de ønsker at tale dansk hjemme Eksempelvis forklarer Jenny i (12) sit valg om at træne sit danske hjemme med en beskrivelse af englandsdanskere der ikke lærer dansk:

Eksempel (12)
Jen: it's the slightly old school that elitist kind of we're English and we can go anywhere in the world and just speak English because
XAL: mm
Jen: we're English (.)
XAL: mm (.)
Jen: you know we raped the world and and and you know and now we are kind of benefitting from it and it's just (0.4) it's a really horrible attitude and I don't like being (0.8) associated with that (.) I sup[pose is]
XMA: [mm]

Jen: a bit of snobbery do not want people to think I'm like that (.) well I'm not like that (.) I want to learn Danish

Jenny fremhæver at der er nogle engelsktalende i Danmark der ikke ønsker at lære at tale dansk fordi det ikke er nødvendigt. Ved at beskrive den historiske baggrund for at engelsk kan bruges i store dele af verden, negativt (englænderne voldtog verden og nyder nu fordel af det), og ved direkte at sige at hun ikke ønsker at blive opfattet som én af de snobbede englændere der ikke ønsker at lære at tale dansk, markerer Jenny stærk afstand til denne gruppe. Hun fremstiller her samtidig engelsk som et sprog der forbindes med imperialisme, magt, og dermed snobbet attitude og reproducerer således diskursen om at engelsk er et elitesprog der er forbundet med magt. Eksemplet illustrerer at engelsk, på trods af at det anerkendes som et magtsprog, også kan opleves som problematisk at bruge. Engelsk er nok et sprog der i visse situationer har høj status, men netop derfor kan det også blive opfattet som et snobbet og elitært sprog. Det er oplagt at der er en sammenhæng mellem de to aspekter ved brugen af engelsk i Danmark. På den måde minder værditilskrivningen om de værdier der ofte tilskrives brugen af (københavnskbaseret) standarddansk i mange dele af Danmark, hvor denne form for sprogbrug både opvurderes og samtidig anses for at være snobbet og upassende i mange sammenhænge (fx Svenstrup & Thøgersen 2009; Schøning 2016).

8 Konklusion

Deltagerne beskriver både dansk- og engelsk-kompetencer som vigtige for såvel forældre som børn. Engelsk beskrives her som instrumentelt vigtigt for uddannelse og karriere, både i Danmark og internationalt, mens dansk kun beskrives som vigtigt fordi familierne har valgt at bosætte sig i Danmark. Alligevel beskriver de fleste af deltagerne dansk som det dominerende sprog i hjemmet. Forældrene fremhæver at det både for deres børn, men også for dem selv, er vigtigt at kunne dansk på et højt niveau fordi folk der bliver opfattet som fremmede og ikke taler dansk på et højt niveau, i mange situationer har lav status i Danmark. Dette bliver i kombination med den særsta-

tus engelsk har i Danmark, som et sprog børnene alligevel vil lære, brugt som argument for at det ikke er strengt nødvendigt at lægge meget fokus på at lære børnene engelsk. Dette er overordnet set forældrenes beskrivelser af motivationer for sprogvalg.

I beskrivelserne af deres sprogvalg trækker forældrene på diskurser om sprog og status som tillægger sprogene dansk og engelsk forskellig værdi i forskellige kontekster. Forældrene i vores undersøgelse beskriver det ikke at kunne dansk på et højt niveau i Danmark som forbundet med lavstatus og en lavere grad af respekt både i interaktioner med offentlige institutioner og i hverdagsinteraktioner. De giver i deres fremstillinger udtryk for oplevelser som andre tosprogede familier kan antages at have (eksempelvis udelukkelse i kraft af manglende danskkompetencer). Samtidig fremstiller de selv engelsk som klart anderledes end andre sprog i Danmark. Det er tydeligt i fremstillingerne at engelsk knyttes til høj status og til magt både i Danmark og resten af verden. Engelsktalende som også behersker dansk, opnår symbolsk kapital i kraft af dette, og dette står i skarp modsætning til andre former for tosprogede borgere i Danmark. Den særstatus som engelsk tillægges i interviewene, fremstilles både som noget der naturligt burde afføde respekt – som vi har vist i eksemplet med Molly (Eksempel 11) – og modsat som problematisk af de samme årsager – som vi har vist i Jennys fremstilling af engelsk som et elitært sprog forbundet med imperialisme (Eksempel 12). I deltagernes beskrivelse af deres sproglige hverdag ses altså komplekse og flertydige værditilskrivninger til de to sprog. Selv om begge sprog anses for at være vigtige og forbundet med status, kan de begge hver for sig være utilstrækkelige. Det at beherske begge sprog er i forældrenes fortællinger ofte netop det der skal til for at blive respekteret og undgå at blive opfattet som enten uintelligent eller snobbet.

Dansk/engelsk-sprogede familier forekommer således at være en særlig type tosprogede familier. Det der synes at adskille dem fra mange andre tosprogede familier, er at de oplever at begge familiens sprog kan bruges i og værdsættes af det omgivende samfund, mens det altså stadig kan være problematisk for de enkelte familiemedlemmer hvis de kun behersker det ene sprog på et højt niveau.

Litteratur

Ag, Astrid & Jens Normann Jørgensen 2013: Ideologies, norms, and practices in youth poly-languaging. *International Journal of Bilingualism* 17(4). 525–539.

Ahrendtsen, Alex2014: ”Det danske sprog forsvinder – Radikale Venstres våde drøm om at gøre engelsk til officielt sprog er ved at blive til virkelighed”. *Politiken*,7. september 2014

Andersen, Margrethe Heidemann 2004: Engelsk i dansk. Sprogholdninger i Danmark. Helt vildt sjovt eller wannabeagtigt og ejendomsmæglerkækt? *Dansk Sprognævns skrifter* 33.

Blommaert, Jan 2005: *Discourse. A Critical Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bourdieu, Pierre 1984: *Distinction – A Social Critique of the Judgement of Taste*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Copland, Fiona & Angela Creese 2015: *Linguistic Ethnography: Collecting, analysing and presenting data*. London: Sage.

Copland, Fiona, Sara Shaw & Julia Snell (eds.) 2015: *Linguistic Ethnography: Interdisciplinary Explorations.* London: Palgrave Macmillan.

Davidsen-Nielsen, Niels 2009: *Moders stemme, fars hammer. En debatbog om dansk sprogpolitik*. København: Dansklærerforeningens forlag.

Eurobarometer 2012: *Europeans and Their Languages.* European Comission. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf

Foucault, Michel 1972: *The Archeology of Knowledge, and the Discourse of Language.* London: Tavistock Publications Limited.

Gardner, Robert C. & Wallace E. Lambert 1972: *Attitudes and Motivation in Second Language Learning.* Rowley, MA: Newbury House.

Garrett, Paul 2005: What a language is good for: Language socialization, language shift, and the persistence of code-specific genres in St. Lucia. *Language in Society* 34(3). 327–361.

Haberland, Hartmut, Carol Henriksen, Robert Phillipson & Tove Skutnabb-Kangas 1991: Tak for mad! Om sprogæderi med dansk som livret. Jens Normann Jørgensen (red.) *Det danske sprogs status år 2001. Er dansk et truet sprog?* København: Danmarks Pædagogiske Universitet. 111–138.

Haberland, Hartmut & Bent Preisler 2015: The position of Danish, English and other languages at Danish universities in the context of Danish society. Xavier Vila & Vanessa Bretxa (eds.) *Language Policy in Higher Education: The case of medium-sized languages*. Bristol: Multilingual Matters. 15–42.

Harder, Peter (red.) 2009: *English in Denmark – Language Policy, Internationalization and University Teaching*. København: Museum Tusculanum Press.

Holmen, Anne & Jens Normann Jørgensen 2010: Sprogs status i Danmark 2021. Jens Normann Jørgensen & Anne Holmen (red.) *Sprogs status i Danmark 2021*. [Københavnerstudier i tosprogethed 58] København: Københavns Universitet, Det Humanistiske Fakultet. 5–16.

Hua, Zhu & Li Wei 2016: Transnational experience, aspiration and family language policy. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 37(7). 655–666.

Hyttel-Sørensen, Liva 2011: Children and language attitudes – a study of language attitudes among eight yeah old children in Denmark. Janus Spindler Møller & Jens Normann Jørgensen (eds.) *Language enregisterment and attitudes.* [Copenhagen studies in bilingualism vol. 63] København: Københavns Universitet, Det Humanistiske Fakultet.

Information 2016: Det danske sprog visner. Af Norma J. Martinez, *Information* 14. december 2016.

King, Kendall, Lyn Fogle & Aubrey Logan-Terry 2008: Family Language Policy. *Language and Linguistics Compass* 2(5). 907–922.

King, Kendall & Elizabeth Lanza 2017: Ideology, agency, and imagination in multilingual families: An introduction. *International Journal of Bilingualism.* DOI:10.1177/1367006916684907.

Kirchmeier-Andersen, Sabine 2008: Lov til dansk? *Jyllands-Posten*. 7. april 2008.

Kulick, Don 1992: *Language Shift and Cultural Reproduction: Socialization, Self, and Syncretism in a Papua New Guinean Village.* Cambridge: Cambridge University Press.

Lønsmann, Dorte 2015: Language Ideologies in a Danish Company with English as a Corporate Language: "It Has to be English". *Journal of Multilingual & Multicultural Development*, 36(4). 339–356

Maegaard, Marie 2011: Tosproget – et positivt ord? *Sprog & Samfund* 29(4). 7.

Maegaard, Marie & Jens Normann Jørgensen 2015: Language in Copenhagen: Changing social structures, changing ideologies, changing linguistic practices. Emili Boix-Fuster (ed.) *Urban Diversities and Language Policies in Medium-Sized Linguistic Communities.* Bristol: Multilingual Matters. 168–185.

Monka, Malene & Tore Kristiansen 2006: *Danmark*. Tore Kristiansen (red.) *Nordiske sprogholdninger: En masketest.* [Moderne importord i språka i Norden 5] Oslo: Novus Forlag. 83–97.

Mortensen, Janus 2014: Language policy from below: Language choice in student project groups in a multilingual university setting. *Journal of Multilingual & Multicultural Development* 35(4). 425–442.

Mortensen, Janus & Anne Fabricius. 2014: Language ideologies in Danish higher education: Exploring student perspectives. Anna Kristina Hultgren, Frans Gregersen, & Jacob Thøgersen (eds.) *English in Nordic Universities: Ideologies and Practices*. Amsterdam: John Benjamins. 193–223.

Mufwene, Salikoko S. 2010: Globalization, Global English, and World English(es): Myths and Facts. Nikolas Coupland (ed.) *The Handbook of Language and Globalization*. Chichester: Wiley–Blackwell. 31–55.

Møller, Janus Spindler & Jens Normann Jørgensen 2009: Cross-generational development of reported and observed language use among Turko-Danes. Henrik Hovmark, Iben Sletten & Asgerd Gudiksen (red.) *I mund og bog – 25 artikler om sprog tilegnet Inge Lise Pedersen på 70-årsdagen d. 5. juni 2009.* København: Museum Tusculanum. 231–248.

Nørreby, Thomas Rørbeck 2016: Ethnic Identifications in Late Modern Copenhagen. Lian Malai Madsen, Martha Sif Karrebæk & Janus Spindler Møller (eds.) *Everyday Languaging: Collaborate Research on the Language Use of Children and Youth*. Berlin: De Gruyter. 199–218.

Obojska, Maria Antonina 2016a: Language, Youth and Identity in Polish families in Norway. Foredrag holdt på: *Interdisciplinary approaches to the study of multilingualism: Bridging the gap*. INTPART LAUNCH WORKSHOP. 7. marts 2016. Universitetet i Oslo.

Obojska, Maria Antonina 2016b. "With my own name I'm shooting myself in the foot" – a Polish family's linguistic makeover. Foredrag hold på: *Multilingualism and Third language*. Universitetet i Oslo.

Preisler, Bent 2011: Norm, praksis og prestige: Engelsk og dansk i de højere uddannelser. *Danske Talesprog* 11: 101–116.

Rampton, Ben, Karin Tusting, Janet Maybin, Richard Barwell, Angela Creese & Vally Lytra 2004: UK linguistic ethnography: a discussion paper. Linguistic Ethnography Forum. lingethnog.org.

Ritzau, Ursula, Marta Kirilova & Jens Normann Jørgensen 2009: Danish as a Second Language: Attitudes, Accents, and Variation. Marie Maegaard, Frans Gregersen, Pia Quist & Jens Normann Jørgensen (eds.) *Language Attitudes, Standardization and Language Change*. Oslo: Novus. 255–272.

Schwartz, Mila 2010: Family language policy: Core issues of an emerging field. *Applied Linguistics Review* 1. 171–192.

Svenstrup, Christoph Hare & Jacob Thøgersen 2009: On the discursive construction of "rigsdansk", "jysk", "københavnsk" and other varieties among adolescents in western Jutland. Marie Maegaard, Frans Gregersen, Pia Quist & Jens Normann Jørgensen (eds.) *Language attitudes, standardization and language change.* Oslo: Novus. 181–210.

Schøning, Signe Wedel 2016: *Rural versus Urban – Styling social position among rural Danish youth*. PhD dissertation, University of Copenhagen, Faculty of Humanities.

Thøgersen, Jacob 2007: *Det er da meget godt som det er … er det ikke? – En undersøgelse af danskernes holdninger til engelsk*. Oslo: Novus.

Anne Larsen
Videnskabelig assistent
Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab
Københavns Universitet
anne-larsen@hum.ku.dk

Marie Maegaard
Lektor, ph.d.
Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab
Københavns Universitet
mamae@hum.ku.dk

Bilag 1
Transskriptionsnøgle

[abc]	Overlap
(0.4)	Pause målt i sekunder
(.)	Pause under 0.3 sekunder
abc-	Selvafbrydelse
-abc	Genoptagelse af ord
:	Ordsøgende forlængelse
<u>abc</u>	markerer særligt tryk på ord eller stavelse
(( ))	Kommentarer
{ }	Tvivlsparenteser, angiver tvivl om hvad der siges
xxx:	Uforståelig passage
Bill:	I udskrivningerne er navnene på de deltagere, der har engelsk som førstesprog, fremhævet med fed skrift.
XAB:	Alle interviewere har en kode begyndende med X

Bilag 2
Interviewguide
Parret
Hvordan lærte I hinanden at kende?
- Hvor mødte I hinanden?
- Hvilket sprog talte I sammen, da I mødte hinanden?
- Havde I det samme netværk af venner?
- Hvad var det mest brugte sprog i jeres vennekreds på det tidspunkt?

Bopæl
Hvorfor har I valgt at bo i Danmark?
- Har I altid boet i Danmark? – hvor har I ellers boet? (sammen og hver for sig)
- Kan I lide at bo her? Hvorfor?
- Kunne I forestille jer at flytte?

Bor der mange flersprogede familier her i området?
- Hvilke sprog hører I mest omkring jer og hvor?

Ser jeres børn deres bedsteforældre eller anden engelsktalende familie ofte?

Sprog i familien
Hvordan taler I til børnene?
- Taler I begge både dansk og engelsk til børnene?

Har I tænkt over, hvornår I bruger hvilke sprog?
- Er der nogle bestemte situationer eller ord, hvor I bruger det ene sprog hyppigere? (eks. skælde ud, trøste, putte)
- Tror I, der er en grund til det?
    - Er der stor forskel på de to sprog?
- Hvilke sange har I normalt sunget for dem? – på hvilket sprog?
- Hvilke historier læser I for dem? På hvilket sprog?

På hvilket sprog/hvordan taler børnene:
- Til jer?
- Til hinanden?
- Til deres bedsteforældre og anden familie?
- Til deres venner?
- Har det ændret sig fra da de var mindre?
    - Har I nogen tanker om hvorfor?

Holdninger

Hvordan SYNES I, at jeres børn skal tale?

- i hjemmet?
- med familie?
- i skolen?
- til venner?

Nogle siger: "Hvis man bor i Danmark, skal man tale dansk" – Hvad synes I om det?

Nogle politikere siger at: "børn skal i vuggestue, hvis deres forældre ikke taler dansk med dem derhjemme" - Hvad synes I om det?

Sproglige strategier

Har I truffet et bevidst valg om, hvilke sprog I taler til jeres børn?/har I haft en sproglig strategi?

- Hvad fik jer til at beslutte jer for det?
- Var I enige i at bruge sprogene sådan?
- Er det et valg I traf fra starten eller har det udviklet sig undervejs? Hvordan?
- Er i blevet rådet til noget bestemt? Af hvem?

Børnenes sprog – skolen og fremtiden

Lærte jeres børn let at tale, læse og skrive?

- Hvilket sprog bruger de som oftest til at skrive (eks. på tegninger)
- Hvilke sprog læser de på?

Hvilken skole har de gået på/hvilken skole går de på?

- Hvilket sprog bliver de undervist på?
- Hvorfor valgte I, at jeres børn skulle gå på denne skole? Kan I lide den?
- Har I overvejet, at de skal skifte skole? Til hvilken? Og hvorfor?

Hvis jeres barn i den nærmeste fremtid skulle vælge mellem at lære mere dansk og mere engelsk, hvad ville I så foretrække?

- Hvilket/hvilke sprog tror I, jeres børn kommer til at bruge i fremtiden?
- Tror I, jeres børn kommer til at bo i Danmark?
- Hvilket sprog vil være mest nyttigt for jeres børn at kunne for at leve og arbejde her?

Tror I, at jeres børn vil være sprogligt velforberedte/kompetente til at komme ud på arbejdsmarkedet, når de går ud af skolen?

- Hvad synes I skulle forbedres ved sprogundervisningen?
- Har I undervist jeres barn/børn i engelsk? I dansk?
- Hvad tror I, jeres barn vil være som voksen? Hvad synes I kunne være et godt job?

Sprog i Danmark

Har I oplevet nogle problemer ved at være tosproget familie?

- Tror I at det ville have været anderledes, hvis I havde levet et andet sted? (– var det anderledes, da I boede i England/USA?)
- Eller tror I, det ville have været anderledes, hvis det var andre sprog end engelsk og dansk, der var jeres hovedsprog?

Sprogbrug generelt

Hvilke sprog er mest nyttige, når I bor her?

- Kan man klare sig uden at tale dansk?

Hvilket sprog bruger I som oftest i hverdagen?

- Hvilket sprog taler I med dem, I er sammen med I jeres fritid (som par og hver for sig)?
- Er der sket en sproglig ændring i den gruppe?

Skifter I mellem forskellige sprog, når I taler?/mikser I dansk og engelsk? – og andre sprog?

- Kun i bestemte selskaber eller altid?
- Hvorfor tror I, det sker?
- Sker det mere end tidligere? Har I nogen ideer om hvorfor?

Arbejde

Hvilke sprog taler I på jeres arbejdspladser?

- Hvad er koncernsproget/det officielle hovedsprog på jeres arbejdspladser?
- Er de fleste af jeres kollegaer danske eller udenlandske?
- Hvilket sprog taler din chef til dig? Og du til din chef? Er du chef for nogen? Hvilket sprog taler du til dem?

Fritidsbeskæftigelser

Hvilke tv-programmer ser I?

- På hvilke sprog?
- Hvilke kanaler foretrækker I?
- Hvorfor?

Hvilke blade og aviser læser I?

- Hvorfor?
- På hvilke sprog?

Afsluttende spørgsmål

Er der nogen råd, I ville give andre tosprogede familier omkring den sproglige opdragelse?

Er der noget i jeres sproglige opdragelse, I ville have gjort anderledes i dag?